

Státní oblastní archiv v Plzni - Státní okresní archiv Cheb

Archiv obce Poustka

1841 - 1945 (1989)

Inventář

EL NAD č.: 51

AP č.: 1519

Marie Bortelová

Cheb 2010

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archivního souboru	3
II. Vývoj a dějiny archivního souboru	6
III. Archivní charakteristika archivního souboru	7
IV. Stručný rozbor obsahu archivního souboru	9
V. Záznam o uspořádání archivního souboru a zpracování inventáře	10

Přílohy:

Příloha č. 1: Seznam použitých pramenů a literatury	11
Příloha č. 2: Seznam použitých zkratk	12
Příloha č. 3: Popis členění inventárního seznamu	13
Inventární seznam	14

I. Vývoj původce archivního souboru

Obec Poustka (původně nazývaná Oed, Oedt, Ode, Oede, Öedt, Öd, Edt) se nachází 5 km severozápadně od Františkových Lázní. Ve 13. století byla lénem a panským sídlem stejnojmenného rodu, jehož členové se psali s predikátem "z Oedu", tedy z Poustky. Nejstarší zmínku o vsi obsahuje listina kláštera ve Waldsassenu z roku 1275, ve které představitel kláštera v Tirschenreuthu Herold prodal ves Poustku klášteru Waldsassen. V této listině je zmiňován svědek - chebský občan Arnold von Öd (Arnoldus de Hoda). Ten byl také prvním známým majitelem vsi. Panské sídlo, které nechal Arnold vystavět, se nacházelo uprostřed vesnice, na severním břehu rybníka, který ji obklopoval od severu, západu a jihu, na východě byl vodní příkop. Poslední zmínka o tomto majiteli je z roku 1289. Jeho nástupcem byl Oldřich se synem Konrádem do roku 1338. V první polovině 15. století získali ves Paulsdorferové. Roku 1496 ji držel Erasmus Paulsdorfer, který převedl třetinu statku na Hanse Neubauera a Linharda Nebela. Zanedlouho v roce 1526 byla ves opět scelena a byla připojena k sousednímu statku Dvoreček (Höflas) a byla v majetku Wirspergů. Tento rod posléze vystřídali Reitzensteinové. Roku 1712 koupilo Poustku i s Dvorečkem město Cheb, v jehož držení setrvalo až do 19. století. V roce 1845 měla obec 25 domů a 144 obyvatel. Z toho 14 domů náleželo velkostatku sv. Kláry a 2 domy komendě křížovníků.

Obec Poustka náležela od začátku do působnosti chebského vikariátu - k farnímu úřadu v Horních Lomanech, kostelu sv. Jakuba. Rovněž děti docházely do školy v Horních Lomanech a po reformě školství od roku 1796 pak do školy v Ostrohu (Seeberg).

Organizaci místní samosprávy předcházelo zrušení roboty a poddanství v roce 1848. Zákon o prozatímním obecním zřízení č. 170 ř. z. ze dne 17. března 1849 (tzv. Stadionovo prozatímní zřízení) zrušil dosavadní pravomoc panských vrchnostenských úřadů ve správě venkovských obcí, kde dosud zastupovali vrchnost venkovští rychtáři a konšelé, kteří byli pověřeni vykonáváním částečné a obecné samosprávy a zaručil nově ustaveným obcím základní práva, mezi něž patřily např. svobodné volby zástupců nebo samostatné vyřizování vlastní agendy. Obce se staly nejnižšími články a instancemi územní samosprávy.

Ke zvolení prvních zastupitelských sborů došlo po vydání volební instrukce ze dne 8. dubna 1850. V každé obci byly zřízeny dva orgány – na tři roky volený obecní výbor a obecní představenstvo. Obecní výbor byl kolegiální orgán, rozhodující většinou hlasů. Měl usnášecí a dozorcí moc a ze svého středu si volil obecní představenstvo – starostu a alespoň dva radní.

V roce 1850, kdy byla zřízena obecní samospráva, byla Poustka uváděna jako obec v

politickém a soudním okrese Cheb se 138 obyvateli. Již v roce 1851 byla obec přičleněna k obci Horní Lomany a stala se její osadou.

Po vydání Říjnového diplomu byl roku 1862 vydán rámcový říšský obecní zákoník, který měl v některých svých ustanoveních přímou platnost, zatímco jiné jeho předpisy byly realizovatelné po vydání zemských prováděcích zákonů. V roce 1864 vešlo v platnost obecní zřízení a volební řád pro Moravu a Čechy a vztahovalo se na všechny obce s výjimkou statutárních měst a v mnohém navazovalo na Stadionovo prozatímní obecní zřízení.

Po vzniku ČSR vstoupila v platnost dvě zákonná nařízení č. 75/1919 Sb. zákon o řádu volení v obcích a č. 76/1919 Sb. o novele k obecnímu zřízení. Podle novely stálo v čele obce obecní zastupitelstvo (dříve obecní výbor), které si ze svého středu volilo obecní radu (dříve obecní představenstvo) tvořenou starostou a radními. Rada plnila rovněž funkci obecního trestního senátu, který byl tvořen obvykle starostou a dvěma radními.

Působnost obecního úřadu se dělila na samostatnou (správa obecního jmění a obecních záležitostí, dohled na bezpečnost majetku, péče o chudé a dobročinné ústavy, účast na správě místních škol, výkon policie) a přenesenou (záležitosti soudní, politické, vojenské, berní a důchodkové). Dohled nad obecním úřadem náležel okresnímu zastupitelstvu a zemskému výboru.

V roce 1924 došlo k přerozdělení obcí a Poustka se opět stala samostatnou obcí, k níž byly přičleněny osady Mýtinka (Rossenreuth) a Antonínova Výšina (Antonienhöhe). Prvním starostou byl Georg Winterling, kterého vystřídal v roce 1927 Johann Friedrich.

V období německé okupace pohraničí v letech 1938 - 1945 vstoupil v platnost říšskoněmecký systém a došlo k odstranění volitelnosti orgánů územní samosprávy. Vznikla tzv. Říšská župa sudetská (Reichsgau Sudetenland) a celé území se rozdělilo na venkovské a městské okresy (Landkreise a Stadtkreise). Ve venkovských okresech byly utvořeny úřady landrátů (Der Landrat) navazující na prvorepublikové okresní úřady. Došlo k faktické likvidaci územní samosprávy. Správu obce tak zastával pouze starosta. Zastupováním starostů byli pověřeni tzv. přidělenci. Další obecní orgán představovala obecní rada, která zajišťovala kontakt mezi obecní správou a obyvateli obce. Kromě obecních radů existovali ještě poradci, kteří vykonávali poradní činnost pro starostu. Významný vliv na správu obce měl i zmocněnec NSDAP.

Posledním starostou obce byl Vitus Zeidler. Přesné datum jeho působení se nepodařilo zjistit, je ale zřejmé, že v čele obce působil v letech 1940 - 1945. Dalšími úředníky byli Alois Zimmermann, Hermann Schöner a Georg Friedrich. Obecní úřad sídlil v domě čp. 11.

Obyvatelstvo obce se živilo převážně zemědělstvím, další se živilí domácími pracemi, docházeli na sezonní práce v lázních do Františkových Lázní nebo do nedalekého Hazlova, kde

pracovali v textilních továrnách.

V roce 1899 byl v obci založen hasičský sbor. V obci působilo několik spolků - pěvecký, divadelní, zahradnický, spolek pro pojištění skotu a spolek německé mládeže.

Na základě vládního nařízení č. 4 ze dne 5. května 1945 obecní úřady zanikly a byly nahrazeny místními národními výbory, v obcích s převážně německy mluvícím obyvatelstvem, jako tomu bylo i u obce Poustka, pak dočasně místními správními komisemi.

II. Vývoj a dějiny archivního souboru

Kde a jak byly písemnosti uloženy před jejich převzetím do archivu se nepodařilo zjistit. Rovněž tak nelze doložit odkud a za jakých okolností byl archivní soubor předán do archivu. Při revizi archivních fondů v roce 1993 bylo nalezeno mezi písemnostmi archivů obcí 8 knih a 1 karton dokumentů Archivu obce Poustka z let 1841 - 1945. Dle poznámky na spisech byly převzaty dne 25. 6. 1955. O tomto předání není v SOkA Cheb žádný záznam. Byly proto dne 30. 4. 1993 bez bližšího určení dodatečně zaevidovány - číslo přírůstku 804. Dne 5. 10. 2003 byla zaevidována 1 úřední kniha (rozpočet obce z roku 1940) - číslo přírůstku 78/2003. Tato kniha byla předána Státním oblastním archivem Plzeň jako delimitace ze SOA Litoměřice.

Původní spisový plán se nedochoval. Na spisech nejsou žádné signatury, které by vypovídaly o tom, že by byly nějak tříděny. Jsou opatřeny pouze prezentačním razítkem a číslem jednacím z podacího protokolu. V dochovaných podacích protokolech jsou rovněž vyznačeny pouze čísla jednacích, bez spisových značek.

Do současné inventarizace archivního souboru nebyla provedena vnitřní skartace fondu.

Vzhledem k malému množství dochovaného materiálu je zřejmé, že došlo k jeho ztrátě ještě před převzetím do archivu.

Archiválie původce se nachází i v jiných archivních souborech Státního okresního archivu Cheb. V archivu města Cheb (EL NAD 1) se nachází tyto listiny: smlouva týkající se prodeje statku mezi Wolfem Sorgerem z Mühlbachu a Margarethou, vdovou po Ventzelovi Mertzovi z Poustky, datovaná 14. 2. 1581 (inv. č. 1811); potvrzení ohledně dědictví pro Petera Vogela z Poustky, datovaná 24. 4. 1595 (inv. č. 1992); kupní smlouva o prodeji majetku ve Dvorečku, Krapicích a Poustce, datovaná 30. 11. 1699 (inv. č. 2701). V Okresním úřadu Cheb (EL NAD 437) je zařazena kniha Odvodní seznamy zeměbrany obcí Potočiště, Salajna, Slatina, Poustka, Skalka, Smrčina z let 1865 - 1900 (inv. č. 149).

III. Archivní charakteristika souboru

Časové rozmezí archivního souboru je 1841 - 1945 (1989). Horní hranice časového rozmezí se posunula za dobu ukončení činnosti vlastního původce. Je to z toho důvodu, že ve fondu se nachází kronika obce, která byla při generální inventuře v roce 2001 nalezena ve sbírce kronik a která byla předána do archivu mezi léty 1989 - 2001. Žádná evidence o tomto předání nebyla nalezena. Kronika je strojopisnou kopií na volných listech, která byla vytvořena v roce 1985 bývalým rodákem z Poustky Hermannem Schönerem a obsahuje několik zápisů z let 1945 - 1989. Proč je na kronice záznam o vyhotovení z roku 1985 a zápisy pokračují až do roku 1989 se nepodařilo objasnit. Snad se jedná o překlep datace vyhotovení opisu kroniky.

Pod inv. č. 8 je zařazen podací protokol z let 1924 - 1925, který obsahuje záznamy č. j. 1 - 24 z roku 1925. Tytéž záznamy jsou přepsány do podacího protokolu z let 1925 - 1928, který navazuje na tento (inv. č. 9).

V roce 1960 byl archivní soubor zpracován pracovníkem Okresního archivu Cheb Jaroslavem Slavíkem formou inventárního seznamu. V roce 2009 bylo přistoupeno k novému zpracování.

Vzhledem k tomu, že nebyl nalezen žádný spisový plán byl archivní soubor uspořádán podle umělého schématu - Metodického návrhu na pořádání a inventarizaci archivních fondů Archiv obce vydaného Archivní správou MV Praha dne 31. ledna 2000, čl. AS/1-284/2000.

Jedná se o torzovitý materiál zastoupený do roku 1850 pouze protokoly pozemkových parcel z roku 1841 a katastrální mapou z téhož roku, která je zařazena mezi ostatní materiál. Jiné dokumenty do roku 1850 se nedochovaly.

Materiál fondu po roce 1850 byl rozdělen na knihy, spisový materiál a účetní materiál. Knihy byly dále rozděleny na knihy všeobecné správy obce a knihy evidence ve věcech spolupůsobení ve státních záležitostech. Spisový materiál byl rozdělen na registraturní pomůcky a spisy, které byly dále členěny podle skupin umělého pořádacího schématu. Účetní knihy byly seřazeny chronologicky v rámci skupin.

Před zpracováním měl archivní soubor 6 knih, 4 podací protokoly a 1 karton spisů a měřil 0,30 bm.

Po inventarizaci archivní soubor Archiv obce Poustka obsahuje 20 evidenčních jednotek a měří 0,39 bm, z toho 12 úředních knih o rozsahu 0,12 bm, 5 podacích protokolů o rozsahu 0,08 bm, 2 kartony spisů o rozsahu 0,18 bm a 1 mapu o rozsahu 0,01 bm. Rozdíl 0,09 bm v rozsahu fondu před a po zpracování vznikl tím, že evidovaný 1 karton dokumentů byl přeplněn, a proto byl nově rozdělen

do dvou evidenčních jednotek. Rovněž došlo ke změně v počtu evidenčních jednotek - původně bylo evidováno 6 úředních knih, nyní je evidováno 12 úředních knih; podací protokoly byly evidovány 4, nyní je evidováno 5 podacích protokolů (tyto úřední knihy a podací protokol byly nalezeny v kartonu mezi spisovým materiálem). Navíc je nově evidována 1 mapa, nalezená rovněž mezi spisovým materiálem.

Písemnosti fondu náleží do I. a II. kategorie. Podle Přílohy č. 3 k zák. č. 499/2004 Sb. jsou do I. kategorie zařazeny zápisy ze schůzí zastupitelstva a rady - inv. č. 17 a kronika obce - inv. č. 3.

Během inventárního zpracování nebyla provedena vnitřní skartace fondu.

Po jazykové stránce je fond německý.

Fyzický stav archivního souboru Archiv obce Poustka je vcelku dobrý, pouze vazby 2 nejstarších knih jsou poškozeny - inv. č. 1 a 2.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního souboru

Materiál archivního souboru Archiv obce Poustka je torzovitý. Vzhledem k útržkovitosti dochovaného materiálu je studium pouze omezené. K badatelskému využití lze doporučit zápisy ze schůzí zastupitelstva, kroniku obce, policejní přihlášky a odhlášky obyvatel. Účetní knihy umožňují studium hospodaření obce. Mezi zajímavé spisy patří evidence Poláků - inv. č. 23, přiděl ošacení pro polské zemědělské pracovníky - inv. č. 29, seznam frontových bojovníků a seznam padlých a pohřešovaných v 1. světové válce - inv. č. 32 a 33.

V. Záznam o uspořádání archivního souboru a zpracování inventáře

Archivní soubor uspořádala, inventární seznam a úvod sestavila v září 2009 Marie Bortelová ve Státním okresním archivu Cheb.

Cheb, 6. 4. 2010

Marie Bortelová

Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny

- Archivní soubor EL NAD 909 - Archiv obce Horní Lomany
- Catalogus venerabilis cleri saecularis et regularis, Pragae 1938, s. 200

Literatura

- Heimatkreis Eger. Geschichte einer deutschen Landschaft in Dokumentationen und Erinnerungen, vyd. Lorenz Schreiner, Amberg 1992, s. 2
- Kolektiv autorů: Encyklopedie českých tvrzí, II. díl, s. 603
- Orth Jan, Sládek František: Topograficko-statistický slovník Čech..., Praha 1870, s. 105
- Ottův slovník naučný, XVIII. díl, vyd. J. Otto, Praha 1897, s. 652
- Präkl Vincenz: Eger und das Egerland, Sokolov 1877, s. 561
- Profous Antonín, Dr.: Místní jména v Čechách, Praha 1951, s. 448
- Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850 - 1970, I. - II. díl, Praha 1978
- Statistický lexikon obcí ČSSR 1982, II. díl, Praha 1984
- Úlovec Jiří: Hrady, zámky a tvrže na Chebsku, Cheb 1998, s. 186

Seznam použitých zkratk

AP	archivní pomůcka
bm	běžný metr
č.	číslo
č. j.	číslo jednací
č. p.	číslo popisné
ČSR	Československá republika
EL NAD	evidenční list Národního archivního dědictví
inv. č.	inventární číslo
MV	ministerstvo vnitra
ř. z.	říšský zákoník
Sb.	sbírka
SOkA	státní okresní archiv
sv.	svatý
tzv.	tak zvaný
zák.	zákon

Popis členění inventárního seznamu :

	Čas. rozsah	Inv. č.
A. Předchůdci obecní samosprávy do roku 1850		
I. Knihy		
2. Knihy evidence vrchnostenských povinností	1841	1 - 2
B. Obecní úřad 1850 - 1945		
I. Knihy		
1. Knihy všeobecné správy obce	(1904) 1924 - 1945 (1989)	3 - 6
5. Knihy evidence ve věcech spolupůsobení ve státních záležitostech	1939	7
II. Spisový materiál		
II. 1 Spisovenské pomůcky	1924 - 1945	8 - 12
II. 2 Spisy		
1. Obec a její správa	(1900) 1924 - 1944	13 - 19
2. Správa obecního majetku	1927 - 1933	20 - 21
3. Péče o bezpečnost a veřejný pořádek	1927 - 1945	22 - 31
5. Spolupůsobení ve státních záležitostech	1920) 1924 - 1945	32 - 38
III. Účetní materiál		
III. 1 Účetní knihy	1928 - 1940	39 - 43
IV. Ostatní materiál		
Mapa	1841	44

Inventární seznam

Inv. č.	Signatura	Obsah	Časový rozsah	Číslo ev. j.
---------	-----------	-------	---------------	--------------

A. Předchůdci obecní samosprávy do roku 1850

I. Knihy

2. Knihy evidence vrchnostenských povinností

1	Protokol pozemkových parcel (Grundparzellen Protocoll der Gemeinde Oed) Německy, 23x37 cm vazba z lepenky a papíru, hřbet kůže, desky poškozené	1841	K 1
2	Protokol pozemkových a stavebních parcel (Grundparzellen und Bauparzellen Protocoll der Gemeinde Oed) Německy, 23x37 cm vazba z lepenky a papíru, stav zachovalý	1841	K 2

B. Obecní úřad 1850 - 1945

I. Knihy

1. Knihy všeobecné správy obce

3	Kronika obce (strojopis, kopie, volné listy)	(1919) 1924 - 1945 (1989)	K 3
4	Knihy evidence vydaných domovských listů	1935 - 1938	K 4
5	Knihy evidence příslušníků cizích obcí	(1904) 1924 - 1940	K 5
6	Knihy evidence příslušníků cizích obcí, kteří získali domovské právo v obci	1925 - 1937	K 6

5. Knihy evidence ve věcech spolupůsobení ve státních záležitostech

7	Parcelní protokol	1939	K 7
---	-------------------	------	-----

II. Spisový materiál

II. 1 Spisovenské pomůcky

8	Podací protokol č. j. 1/1924 - 24/1925 29. 6. 1924 - 12. 1. 1925	1924 - 1925	R 1
9	Podací protokol č. j. 1/1925 - 120/1928 2. 1. 1925 - 4. 4. 1928	1925 - 1928	R 2

Inv. č.	Signatura	Obsah	Časový rozsah	Číslo ev. j.
10		Podací protokol č. j. 121/1928 - 490/1932 14. 4. 1928 - 24. 12. 1932	1928 - 1932	R 3
11		Podací protokol č. j. 491/1932 - 270/1937 24. 12. 1932 - 9. 6. 1937	1932 - 1937	R 4
12		Podací protokol č. j. 271/1937 - 1177/1945 15. 6. 1937 - 18. 8. 1945	1937 - 1945	R 5

II. 2 Spisy

1. Obec a její správa

1.2 Evidence občanů, domovské právo

13		Domovské právo - nabytí, pozbytí, domovské listy, evidence	(1900) 1924 - 1938	N 1
14		Rodinné archy (Familienbogen), řazeno abecedně	(1915) 1924 - 1934	N 1
15		Žádost o výmaz optanta Václava Homa ze seznamu domovských příslušníků	1926	N 1
16		Rodný a úmrtní list Johanna Nepomuka Stöckera	(1907) - (1908)	N 1

1.5 Všeobecná správní činnost obce

17		Zápisy ze schůzí obecního zastupitelstva	1925 - 1932	N 1
18		Obecní vyhlášky a nařízení	1927 - 1944	N 1
19		Soupis udělených vyznamenání matkám s mnoha dětmi	1940	N 1

2. Správa obecního majetku

2.3 Rozpočtové hospodaření obce

20		Obecní rozpočty	1927 - 1933	N 1
20		Rozpočet osady Mýtinka	1928	N 1
20		Rozpočet školní obce	1929	N 1
21		Účetní uzávěrky obce	1927 - 1929	N 1

3. Péče o bezpečnost a veřejný pořádek

3.1 Bezpečnost osob a majetku

22		Policejní přihlášky a odhlášky obyvatel, řazeno abecedně	1940 - 1945	N 2
23		Evidence pobytu Poláků	1940 - 1942	N 2
24		Hlášení podniků o odhlášení zaměstnanců	1935 - 1937	N 2
25		Povolení dočasného pobytu pro Maxe Fränzla a jeho dceru Friedu	1945	N 2

Inv. č.	Signatura	Obsah	Časový rozsah	Číslo ev. j.
3.2 Bezpečnost silnic a cest, doprava a spoje				
26		Výstavba obecní cesty s připojením na okresní silnici	1928 - 1943	N 2
3.4 Zdravotní a veterinární záležitosti				
27		Povinné očkování dětí ve věku 1 - 5 let	1943	N 2
28		Výskyt záškrtu v obci	1943	N 2
3.5 Čelední a pracovní záležitosti				
29		Příděl ošacení pro polské zemědělské pracovníky	1942	N 2
3.8 Trestní a smírčí pravomoc				
30		Trestní listy, výpisy z rejstříku trestů, trestní opatření	1927 - 1944	N 2
31		Projednání a sepsání závětí	1938	N 2
5. Spolupůsobení ve státních záležitostech				
5.1 Vojenské záležitosti				
32		Seznam frontových bojovníků	(1920)	N 2
33		Seznam padlých a pohřešovaných po 1. světové válce	(1920)	N 2
34		Protiletecká ochrana obce	1942	N 2
5.2 Záležitosti daňové a katastrální				
35		Daně, dávky, poplatky	1928 - 1940	N 2
36		Seznam plátců daní	1928	N 2
5.5 Zemědělství, lesnictví, myslivost, rybolov				
37		Chov hospodářských zvířat	1944 - 1945	N 2
38		Evidence používané zemědělské půdy, řazeno abecedně dle majitelů	1944	N 2
<u>III. Účetní materiál</u>				
<u>III.1 Účetní knihy</u>				
39		Hlavní kniha	1928	K 8
40		Hlavní kniha	1929	K 9
41		Hlavní kniha	1931	K 10
42		Rozpočet obce pro účetní rok 1940	1940	K 11
43		Pokladní kniha	1928	K 12

Inv. č.	Signatura	Obsah	Časový rozsah	Číslo ev. j.
---------	-----------	-------	---------------	--------------

IV. Ostatní materiál

44		Katastrální mapa Prohaska a Winter, měřítko neuvedeno, litografie, papír, 3 listy 1. 72x59 cm 2. 57x65 cm 3. 39x49 cm	1841	M 1
----	--	--	------	-----

Tiráž

Název archivní pomůcky: Archiv obce Poustka
Značka archivního souboru AO Poustka
Časový rozsah: 1841 - 1945 (1989)
Počet evidenčních jednotek: 20 (12 úředních knih, 5 podacích protokolů, 2 kartony,
1 mapa)
Počet inventárních jednotek: 44
Rozsah v bm: 0,39 (úřední knihy - 0,12, podací protokoly - 0,08,
kartony - 0,18, mapa - 0,01)
Stav ke dni: 6. 4. 2010
Zpracovatel(é) archivního
souboru: Marie Bortelová
Zpracovatel(é) archivní
pomůcky: Marie Bortelová
Počet stran: 19
Počet exemplářů: 3
Schválil: Mgr. Karel Halla
dne 6. 4. 2010 - č.j. SOAP/020 - 0251/2010

Nová tiráž GI 2012–2013

Název archivní pomůcky:	Archiv obce Poustka
Značka archivního fondu:	AO Poustka
Časový rozsah fondu:	1841-1945 (1989)
Počet inventárních jednotek:	44
Počet evidenčních jednotek:	20 (12 úředních knih, 5 podacích protokolů, 2 kartony, 1 mapa)
Rozsah fondu v bm:	0,43
Stav ke dni:	21. 9. 2012
Vypracoval:	Martina Lepší